

COMPLETĂRI NECESARE LA STRATEGIA NAȚIONALĂ DE APĂRARE^{1, 2}

Rezumat

Prezentul material pune în discuție lipsurile Strategiei Naționale de Apărare a României identificate în materie de conținut și atrage atenția asupra faptului că dimensiunea națională a dispărut cu totul din discuție, în special în problematica românilor de pretutindeni. Pentru că vocația geopolitică a României depinde de asumarea comunităților românești din afara frontierelor, documentul oficial devine, în sine, un risc la adresa securității naționale.

Cuvinte-cheie: securitate națională, diaspora, strategie, comunități istorice.

Abstract

The article discusses the gaps found in the National Defence Strategy at the level of its contents and highlights the fact that the national dimension disappeared is completely out of the question, especially regarding the issue of the Romanian communities abroad. Due to the fact that Romania's geopolitical vocation depends on the safekeeping of its diaspora and historical communities, the official document becomes, itself, a risk at the national security.

Keywords: national security, diaspora, strategy, historical communities.

Cuvinte de început

Ne aflăm în fața unui concept de „securitate națională extinsă”³. După cum este operaționalizat, am fi avut bănuiala că trimite la problematica „securității societale” (securitatea statului se întemeiază pe asigurarea funcționării instituțiilor care deservește cetățenii), însă conceptul propus pune accent mai degrabă pe instituțiile implicate direct în apărare și doar tangențial face trimiteri la alte elemente vitale ale securității societății.

Înțelegem prea bine preocuparea pentru eradicarea corupției, baza pentru asigurarea unei *predictibilități strategice* a României, în contextul în care țări ca

---

¹ România, Administrația Prezidențială, „Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015–2019. O Românie puternică în Europa și în lume”, București, 2015, material disponibil la adresa de internet: www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf

² Forma primară a acestui capitol a fost publicată pe blog-ul autorului, pe 30 iunie 2015, disponibilă la adresa de internet: <https://radubaltasiu.blogspot.com/2015/06/comentarii-pe-marginea-strategiei.html>

³ România, Administrația Prezidențială, *op. cit.*, p. 5.

Grecia, Ungaria, Macedonia, Serbia sunt cuprinse în diferite formule de instabilitate politică: de la extrema stângă (Grecia) până la încercări de extrema dreaptă paradoxal antiliberală (Ungaria), de la un straniu neomaoism istoric (Macedonia) până la resuscitarea cenzurii (Serbia) etc. Dar, dacă România este să devină cu adevărat o platformă stabilă, sunt câteva subtilități de substanță care trebuie avute în vedere.

Chiar dacă vorbim despre „extinderea” conceptului de „securitate națională”, putem observa faptul că cele 23 de pagini ale Strategiei nu fac nicio referire la „diaspora” și aflăm o singură trimitere la comunitățile istorice românești

punctul 58 – „protejarea drepturilor comunităților românești și a activităților economice derulate în Zona Economică Exclusivă a României la Marea Neagră” la „Riscuri”/„Instabilitatea regională”⁴.

Aceasta în condițiile în care *10 milioane de români se află în afara frontierelor*.

Este adevărat, la un moment dat, Strategia trimite la ideea de mai jos, însă „promovarea” este arondată „planului intern”:

„promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență”⁵,

Despre R. Moldova se discută dintr-o singură perspectivă, ca și când spațiul basarabean nu ar avea nicio legătură istorică și de sânge cu România:

„susținerea parcursului european al Republicii Moldova”⁶.

Nu există niciun alineat legat de integrarea celor două state ale aceluiași popor.

Aceste absențe sunt cu atât mai notabile, cu cât în capitolul:

„2.3. Mediul de securitate regională”, scrie că „nivel[ul] regional și subregional, [este] mediul în care România își apără și promovează valorile, principiile și interesele”.

Orice strategie este alcătuită din obiective și mijloace. Strategia propusă este lipsită de principalul mijloc de acțiune regională a României și a aliaților săi: comunitățile românești. Mai mult, ignoră obligația de a le proteja. Aceasta în condițiile în care Strategia afirmă că între principiile sale de bază se află „coeziunea civică și afirmarea identității naționale”⁷.

Un alt element major care lipsește din strategie este *rolul culturii*, al culturii naționale și, nu în ultimul rând, un alt capitol complet ignorat este *munca națională* – producția, serviciile etc.

Nu ne dăm seama ce fel de securitate asigură prezenta Strategie, dacă aceasta nu face o referire sistematică la *știința muncii*. Această știință, parte a culturii, cuprinde ideea de *muncă* (care asigură subzistența societății), de *cultură* (ce reprezintă aspectul definitoriu al societății care permite integrarea acesteia în contemporaneitate, în

---

⁴ *Ibidem*, p. 15.

⁵ *Ibidem*, p. 9.

⁶ *Ibidem*, p. 10.

⁷ *Ibidem*, p. 7.

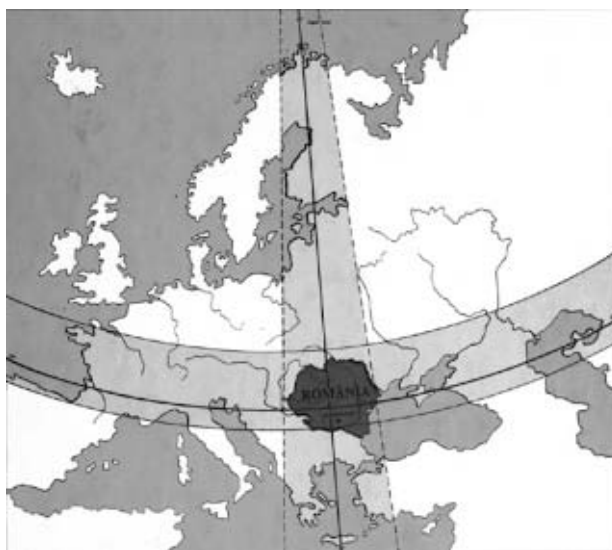
circulația universală a valorilor) și de *comunitate* (care reprezintă, în definitiv, obiectul oricărei politici și rațiunea de a fi a acesteia). Nu e clar din ce resurse vor putea crește capabilitățile de apărare ale României, dacă factorii constitutivi, *fondul* care asigură *forma* numită apărare nu se bucură de atenția cuvenită.

În cele ce urmează, vom face trimiteri la ultimul aspect al Strategiei, la cheștiunea comunității sub forma comunităților istorice și a diasporei.

Putem considera că stilul acesta concis al Strategiei este preluat din alte surse, precum Strategia națională a SUA, unde singura referire la cultură, de pildă, trimite la provocările venite din diferite spații și culturi de interes pentru SUA. Însă cazul României conține o serie întregă de *priorități restante*, între care cele mai importante sunt cele enunțate mai sus, iar imitația stilului nu poate aduce după sine și un conținut/context similar. Din acest motiv, nu credem că trecerea cu vederea a elementelor vitale pentru o țară ca România poate fi soluție de securitate, ci, dimpotrivă, o breșă de securitate.

În concluzie, *Strategia supusă atenției de președinte este relevantă numai din perspectivă militară, fără a atinge fondul problemei securității naționale*. Discuția despre economie, restrânsă în special la cheștiunea energetică, despre diplomatie și educație, chiar dacă binevenită, este marginală și fără conexiuni precise cu noțiunea de identitate națională.

Vocația geopolitică a României depinde de asumarea comunităților românești din afara frontierelor

Figură 1. Coperta Romulus Seișanu, *România*, „Atlas istoric, geopolitic, etnografic și economic”, București, Universul, 1936, după ediția din 2000, Asociația Română pentru Educație Democratică.

Romulus Seișanu, în *Atlasul istoric, geografic, etnografic și economic* al României (2000, [1936]), ne atrage atenția că primul lucru care contează în gândirea unui stat este *amplasarea lui în spațiu*. Care este ideea spațială a identității naționale? În cazul României, ideea nu poate fi decât aceea de punte între vectorii mari de forță. România va realiza această funcție cu precădere prin două instrumente: cultura și comunitățile istorice. Cultura română este prin excelență o cultură-punte, așa cum demonstra Vulcănescu în *Dimensiunea românească a existenței* (1943) sau, mai târziu, Noica în *Devenirea întru ființă* (1981). Înțelegem de aici că *puterea societății românești și, implicit a statului român, constă în bună măsură în asumarea caracterului de cultură-punte prin comunitățile istorice*. Orice politică de securitate este obligată să ia în seamă cultura și vectorul demografic al acesteia – poporul român cu vocația sa de placă turnantă europeană în Sud-Estul Europei.

„Prezența etnicilor români în profunzimea spațiilor balcanice conferă Statului român funcții balcanice, în convergență cu celelalte state balcanice și central europene, după cum prezența lor ca popor la Dunărea de jos și deopotrivă la Dunărea de mijloc conferă aceluiași Stat funcții central-europene, în vreme ce prezența lor ca popor unitar, în ciuda bistatalității actuale, în vecinătatea apropiată a Răsăritului ucraino-rus conferă aceluiași Stat funcții ponto-baltice. În fine, prezența românilor în profunzimea spațiului ponto-caspic conferă aceluiași Stat funcții într-un spațiu care include zona pontică și, într-o măsură, zona caucaziano-caspică.”⁸

Comunitățile istorice și Diaspora

Românii din afara granițelor se împart în diaspora și comunități istorice.

Comunitățile istorice reprezintă grupuri etnice românești cu vechime istorică, fiind anterioare formării statelor actuale pe ale căror teritorii trăiesc. Există *spații* unde situația *de facto* este foarte dificilă pentru comunități, în special în vecinătate, în țări ca Bulgaria, Serbia (Timoc), Grecia – unde românii/vlahii/aromânii nu sunt recunoscuți ca minoritate și nu au niciun fel de drepturi ca minoritate națională. Există state din vecinătate și Balcani unde românii sunt supuși *de facto* unor presiuni asimilaționiste mai mult sau mai puțin pregnante: Ucraina, Ungaria, Albania, Macedonia, chiar dacă sunt recunoscuți ca minoritate sub diferite forme și în diferite grade *sub standardele* României și ale UE.

Diaspora reprezintă grupurile etnice românești de tip migratoriu relativ recent sau mai vechi. Diaspora recentă este de tip lucrativ-sezonier, adesea cu un nivel de pregătire de nivel mediu, concentrată în state precum Italia și Spania, apoi în Marea Britanie și Germania. Numărul lucrătorilor este de ordinul milioanei, constituind circa jumătate din forța de muncă activă a României, cu o contribuție foarte importantă la intrările de valută ale României, prin sume de ordinul miliardelor de euro pe an. România are și o diaspora de tip politic-cultural, în special cea de după cel de-al Doilea Război Mondial. Aceasta este localizată în special în Franța, Statele Unite, dar și în Italia, Spania etc. Diaspora politico-culturală poate fi unul dintre cei mai buni ambasadori în probleme care reclamă rafinament și un nivel ridicat de competență culturală – ne referim în special la fenomenul rețelelor bunăvoinței, atât de importante în sec. XIX–XX pentru apariția României ca stat modern.

⁸ Ilie Bădescu, *Romanitatea orientală*, mss., 2006, p. 1.

De ce România trebuie să se îngrijească de ei? Primul răspuns este simplu: *pentru a se îngriji pe sine*. România are obligația *legală* de a se îngriji de toți cetățenii săi. Aici apare o nouă problemă: aceea a acordării *cetățeniei*. Clasa politică a „scăpat” parțial de această grijă, prin omisiune istorică: România e printre puținele state dintre vecini care nu a acordat cetățenia la solicitare *tuturor etnicilor români*, ci doar celor care au făcut parte din România Mare, și aceasta cu mare greutate. Dintr-un foc, câteva *milioane* de români au fost lăsați de izbeliște de România din punctul de vedere *moral și pragmatic* – care, din punct de vedere geopolitic, este cunoscut sub denumirea de „Patria Mamă”. Legea cetățeniei trebuie schimbată, în sensul acordării cetățeniei nu pe principiul istoric, ci pe cel etnic:

„România nu recunoaște dreptul etnic în acordarea cetățeniei, dar statele vecine acordă cetățenie pe criteriul etnic. ...România acordă cetățenia numai pe criteriul istoric. Pot cere cetățenia doar urmașii până la a patra generație. Bulgarul din Antarctica își asumă identitatea și reușește. Chiar dacă nu a locuit nici el și nici strămoșii lui în Bulgaria, i se dă cetățenie asumată. Așa fac toți cei din jurul nostru. România procedează în contrast cu toată planeta. E o prostie, se autosabotează. E o enigmă, un paradox inexplicabil. Toată lumea se revoltă, i-am văzut pe românii din Transnistria – sunt prima comunitate, românii din Timoc, românii din Balcani (sudul Albaniei-nordul Greciei), adică acolo unde sunt comunități autohtone, nu diasporale.”⁹

În al doilea rând, *pentru a înlătura o anomalie europeană*. Românii sunt cel mai numeros popor european care trăiește în afara frontierelor. O bună parte dintre românii din statele vecine nu sunt nici măcar recenzați ca atare, fiind lipsiți de drepturi identitare elementare. Dacă în 1930 unu din șase români trăiau în afara frontierelor (3 milioane din 17), astăzi raportul este de unu din doi (10 milioane din mai puțin de 20 milioane).

În al treilea rând, *pentru prevenirea surprizei strategice*. Dacă scopul Strategiei este prevenirea „surprizei strategice”¹⁰, atunci valorificarea infrastructurii comunitare de favorabilitate, de care este înconjurată, prin cercul comunităților istorice românești, cu care România a fost înzestrată unicat în Europa, devine obligatorie. Dar, tot atât de adevărat este că aceste comunități trebuie cel puțin cultivate dacă nu îngrijite, ca și componente ale identității naționale și factor de comunicare *predictibil și stabil* – doi termeni-cheie ai Strategiei – în Balcani și Europa de Est. Totodată, diaspora, prin vasta sa rețea de muncă și competențe, este unul dintre cei mai eficienți ambasadori ai intereselor României în lume și, desigur, cetățeni de care România trebuie să aibă grijă.

Nu în ultimul rând, românii din afara granițelor se află pe liniile de forță geopolitice cele mai relevante: istmul ponto-baltic, de întâlnire ruso-germană și americană (Rusia-NATO), de pe linia Nistrului până la Marea Egee; axa fluxurilor economice relevante Nord-Sud (Germania-Mediterana) etc.

⁹ Vlad Cubreacov, „Se ridică la 52% procentul basarabenilor care doresc unirea cu România condiționat, pragmatic: dacă pensiile și salariile sunt ca în România, suntem de acord să ne unim cu România!”, în *Romanian Global News*, 24 august 2018, articol disponibil la adresa de internet: http://rgnpress.ro/rgn_18/categorii/analize-interviuri/28498-2018-08-24-09-51-35.html

¹⁰ România, Administrația Prezidențială, *op. cit.*, p. 11.

Comunitățile românești plasate astfel sunt receptori și transmițători ai acestor linii de forță care converg inclusiv spre România și, deci, ar trebui să fie factori mai mult decât relevanți pentru strategia de securitate națională: ar trebui considerați ca factori constitutivi ai securității naționale, componente ale credibilității noastre strategice.

Concret, funcția geopolitică și geoeconomică a comunităților istorice și a diasporei se încadrează pe cel puțin cinci coordonate:

1. *Identitar* – comunitățile istorice și diaspora sunt depozitare ale etnicității românești străvechi/ contemporane; diaspora și o parte din românii din comunitățile istorice sunt chiar parte a statalității românești prin calitatea de *cetățean român*.
2. *Factor de producție prin capital* (românii din diaspora procură României sume echivalente cu investițiile străine directe), muncă (calificare), influență (prin intermediul comunităților istorice – punte europeană între România și alte state; prin diaspora istorică – element de lobby).
3. *Element de coeziune europeană* prin răspândirea lor transfrontalieră și interregională, în special în statele din Estul Europei.
4. Comunitățile istorice și Diaspora sunt răspândite pe direcțiile de manifestare ale marilor *linii de forță geopolitică* din Europa.
5. *Conferă spațialitate politicii externe în Europa de Est și Sud-Est*: România nu trebuie să-și caute interese și pretexte de acțiune.

Cu alte cuvinte, românii din afara frontierelor sunt factor de putere și, în consecință, trebuie să fie luați în calcul în orice discuție care ia în discuție tema securității naționale.

Principala carență a Strategiei

Principala carență a Strategiei este lipsa ideii de neam. America nu are ideea de neam, dar o are pe cea de interes comunitar/civic, ca bază a securității naționale. Pentru Athony Smith, explicația este simplă: România face parte dintre popoarele unde ideea de stat este demotică, întemeiată pe ideea de neam, a unei națiuni construită vertical („vertical» ethnic community”), în timp ce majoritatea statelor occidentale au la bază națiunea civică, construită orizontal („lateral» ethnic community”) ¹¹. Indiferent de tipul național, fără o idee de stat la scară colectivă, statul nu are legitimitate, susține Barry Buzan ¹².

Așa cum arată limpede *Atlasul...* lui Seișanu, neamul este singura întemeiere a conceptului de *întindere*, baza oricărei concepții politice-geopolitice și, implicit, a doctrinei de securitate.

¹¹ Vezi Anthony D. Smith, *National Identity*, Reno, University of Nevada Press, 1991, pp. 52–53.

¹² Vezi Barry Buzan, *Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după războiul rece*, ediția a doua, Chișinău, Editura Cartier, 2000 [1991], p. 74.

Noțiunea de dreptate – de „justiție” în cazul Strategiei are sens în raport cu ideea de coeziune internă a unei *anume societăți*, adică a societății neamului românesc, pe scurt, a societății românești.

În plan extern, neamul reprezintă spațiul de interes al României și elementul de substrat al coeziunii regionale. Neamul înseamnă spațiu. Iar spațiul este componentă a securității.

Figura 2. Romulus Seișanu, *op.cit.*, p. III. „Expansiunea geografică a elementului român [comunități istorice] în afară de frontierele României”.

Desigur, contextul intern este nefavorabil *afirmării țării ca factor geopolitic*. Timp de 25 de ani, statul român a avut o politică externă reactivă: a răspuns timid, adesea servil, *altor* inițiative. În plus, timp de 25 de ani, în România a avut loc un straniu proces de recompensare a celor care au deconstruit ideea națională, lipsind elita politică de discursul, întemeierea la zi a „demnității naționale”. Astfel, integrarea euroatlantică a țării nu a fost niciodată un proiect de țară deplin. Practic, terenul definițiilor strategice din societatea românească este *cvasistrăin*, dacă nu ostil unei astfel de construcții. România, pentru a fi un stat puternic, trebuie să aibă o geopolitică *constitutivă* suveranității naționale. Dar acest lucru este imposibil într-o politică reactivă.

O serie de evenimente a făcut ca Rusia să se afirme acum mai pregnant decât în ultimii 20 de ani. Dar înaintarea rusească a fost posibilă și pentru că țări precum România nu au avut o politică internă coerentă – nu și-au definit substanțial spațiul intern, neglijându-și moștenirea culturală, și nici nu au făcut geopolitică în zonă, nu și-au utilizat atributul suveran de a *propune* o agendă. Tocmai renunțarea la acest atribut a afectat credibilitatea țării.

Desigur, corupția la care face referire *Strategia* este un element de risc la adresa securității naționale. Dar aceasta nu este decât un epifenomen al inactivității statului în raport cu menirea sa externă și internă: aceea de a avea un proiect național. Adevărata problemă a tuturor discursurilor la nivel politic este că nu reușesc o ancorare reală într-o prioritate cu adevărat comunitar-națională:

„...problema de fond stă într-o anumită psihologie nevralgică: Nu am fi pe de-a-ntregul occidentali și atunci trebuie să compensăm prin zelul declarațiilor, să arătăm că suntem 150% pro-americani și 200% anti-ruși ca nu cumva să se îndoiască cineva și mai ales ca nu cumva să ne îndoim noi înșine. ... America manifestă o vagă insatisfacție în relația cu România din cauză că găsește aici interlocutori prea zeloși sau interlocutori prea apatici, și mai rar oameni bine informați și pe picioarele lor, cu care poți conveni o platformă comună. Căci aici se află esența: diplomația și politica externă a țărilor caută o platformă comună și nu una identică. România nu poate gândi ca o mare putere globală și din acest motiv nu îi rămâne decât să gândească ca ea însăși sau să nu gândească deloc.”¹³

Despre spațiul comunităților

Se impune regândirea principială a rolului comunităților etnice în complexul geopoliticilor statelor naționale. Până acum, etniile au fost folosite în special ca vârf de lance al unor politici externe de tip nostalgic-expansionar. Unii dintre vecinii României utilizează minoritățile ca instrument al unor geopolitici ostile NATO și doctrinei care a făcut posibilă eliberarea lor: liberalismul, afirmând că

„...forța puterii americane slabe este în declin, deoarece valorile liberale întruchipează în prezent corupția, violența și sexul”¹⁴.

Nu putem decât să ne întrebăm retoric cine o fi contribuit decisiv la eliberarea lor, fie și după 70 de ani de la împărțirea sferelor de influență de la Yalta? România nu a optat niciodată pentru o asemenea politică. Dimpotrivă, ea face parte din cercul statelor *reactive*, cu o defensivă adeseori nefiresc de întârziată. Abordarea strict etno-folclorică a comunităților etnice românești din jurul frontierelor României trebuie modernizată, completată, cu posibilitățile oferite de un concept mai larg, al politicilor regionale în context geoeconomic și geopolitic.

Chiar dacă aceste teritorii nu aparțin *României*, este limpede că acestea sunt și *ale românilor*, după cum aparțin Serbiei, Ucrainei, Bulgariei, Albaniei, Greciei, Ungariei și Bulgariei moderne. Este spațiul *romanității orientale*. Cultura comunităților românești este adevăratul factor de unitate al Europei de Sud-Est și cine ignoră aceasta nu face decât să reînvie rivalități între macedoneni și greci, între sârbi și bulgari etc. Nu trebuie decât să ne uităm pe hartă. Chiar așa rărute de o istorie rea,

¹³ Horațiu Pepine, „România. Pentru o mai bună înțelegere a politicii externe”, *Deutsche Welle*, 16 aprilie 2015, articol disponibil la adresa de internet: www.dw.de/pentru-o-mai-bun%C4%83-%C3%AEn%C8%9BBelegere-a-politicii-externe/a-18387251

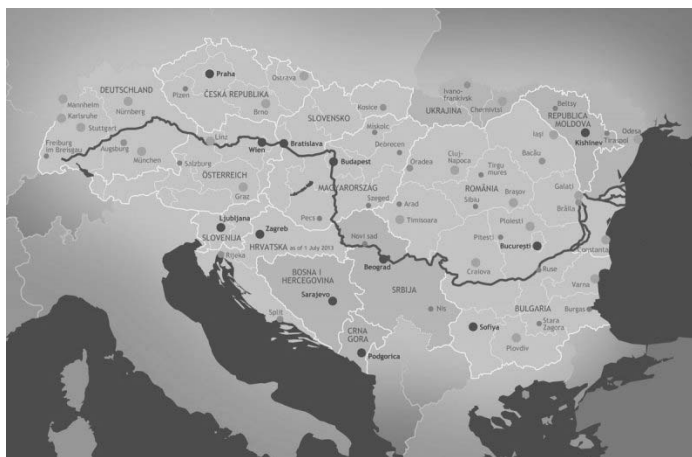
¹⁴ Viktor Orban, primul ministru ungar, la Universitatea de Vară de la Tușnad, 2014, citat de *HotNews*, 6 august 2014, „Analiza dură a CNN despre «putinizarea» Ungariei: Cea mai importantă provocare la adresa democrației, de la sfârșitul Războiului Rece”, articol disponibil la adresa de internet: www.hotnews.ro/stiri-international-17832355-analiza-dura-cnn-despre-putinizarea-ungariei-cea-mai-importanta-provocare-ideologica-adresa-democratiei-sfarsitul-razboiului-rece.htm

comunitățile românești încă încing atât Serbia, cât și Bulgaria, de la Vârșeț (Banat) până la Silistra și fac ocolul României prin Ungaria, Maramureșul istoric, Cernăuți – Nistru până la Mare, la Ismail-Odesa. Orice strategie națională trebuie să îmbrace interesul economic transfrontalier în cel etnopolitic, comunitar. Astfel, podul de la Vidin, odată inaugurat, nu trebuie lăsat doar la „îndemâna” camioanelor și a mărfurilor dintre Istanbul și Berlin. El trebuie utilizat inteligent, vectorizat cultural, pentru ca, prin refacerea legăturilor dintre comunitățile românești de pe ambele maluri ale Dunării, să se reducă zonele de fricțiune și să se refacă nedreptăți istorice (dreptul la identitate pentru comunitățile românești de la Sudul Dunării).

Iată, de pildă, situația din Timoc, unde se află una dintre cele mai vitregite comunități românești și, totodată, una dintre cele mai bune articulații/platforme *potențiale* de cooperare interregională. Europa are interese la Dunăre pe care le cataloghează „macroregionale”. În același timp, România are interese în Timoc din motive istorice: aici se află o comunitate încă vie, factor de stabilitate regională transistorică, ce a contribuit semnificativ la apariția statelor moderne bulgar și sârb.

Credem că noțiunea europeană de dezvoltare regională transfrontalieră poate fi aplicată cu succes de către România, Bulgaria și Serbia având ca pivot comunitar tocmai etnicii români din regiune și noile posibilități oferite de podul Calafat-Vidin. În felul acesta, comunitatea românească va deveni un factor activ de stabilitate în această parte a Europei, prin valorificarea conceptului de „Europa regiunilor”. Prin Europa regiunilor, state care încă nu sunt membre ale UE, cum este Serbia, se vor integra efectiv în teritorialitatea Uniunii, prin relații directe cu România și Bulgaria. Această contribuție majoră *modernă* a comunității românești din Timoc va adăuga la seculara jertfă a acestora pentru independența statelor sârb și bulgar.

Figură 3. Macroregiunea Dunării, parte a Strategiei UE a Dunării.
Sursa: www.danube-region.eu/about/the-danube-region.

România nu a încurajat niciodată etnonaționalismele și răspândirea tensiunilor dintre state pe vector etnic. Mai precis, comunitatea românească a fost factor de stabilitate milenară în Balcani și Europa Centrală și de Est, iar statul român ar putea

să revigoreze această tradiție prin încurajarea activităților economice transfrontaliere, având ca pivot axul demografiei românești a Dunării. Axul material al acestei cooperări regionale este podul de la Calafat-Vidin; axa simbolică a dezvoltării macroregiunii o constituie comunitatea spirituală de pe ambele maluri ale Dunării, în care este istoria bunei colaborări dintre România și statele din regiune în raport cu marile vicisitudini istorice.

Strategia

Ne vom referi în cele ce urmează punctual, la unele chestiuni din „Strategie”.

Conceptul

„Strategia definește interesele și obiectivele naționale de securitate, prezintă o evaluare a mediului de securitate, identifică principalele amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa intereselor fundamentale ale României și formulează principalele direcții de acțiune pentru asigurarea securității naționale. ...Strategia reprezintă o datorie morală și politică...”¹⁵.

Fiind „o datorie morală”, *Strategia* trebuie să plece de la baza morală a statului, anume de la *popor*. La rândul său, poporul este alcătuit din comunități, din care un număr important nu se află în România.

Punctul de pornire: „națiunea”, „cetățenii”

Strategia pare a se întemeia pe doi piloni: „națiunea” și „cetățeanul”. Problema este că națiunea română nu este compusă numai din cetățeni români, ci și dintr-un număr considerabil de etnici români care sunt cetățeni ai altor state (circa 10 milioane), iar acest lucru pare a fi complet trecut cu vederea:

„angajamentul afirmării națiunii române ca o națiune puternică, de cetățeni, o națiune care știe ce vrea în Europa, în lume și pentru sine însăși. Convingerea mea a rămas neclintită. Forța unei națiuni este dată de valorile, obiectivele și aspirațiile comune, care depășesc sume a intereselor, ambițiilor și chiar a reușitelor individuale.”¹⁶

În primul rând și în al doilea rând?

„O Românie puternică în Europa și în lume înseamnă în primul rând un stat care asigură securitatea cetățenilor săi oriunde s-ar afla ei...”¹⁷.

„În al doilea rând, o Românie puternică își apără valorile, interesele și simbolurile care o definesc, bunurile naționale și resursele naturale, precum și instituțiile care o reprezintă. Prioritate

---

¹⁵ România, Administrația Prezidențială, *op. cit.*, p. 6.

¹⁶ *Ibidem*, p. 3.

¹⁷ *Ibidem*, p. 3.

trebuie acordată educației și sănătății, protejării patrimoniului, mediului înconjurător, dar și susținerii domeniilor de excelență. În fine, dar nu în ultimul rând, o Românie puternică este un stat care contribuie la menținerea securității colective și la promovarea democrației și libertății.”¹⁸

România înseamnă națiune, dar suportul națiunii este *poporul român*. Nu tot poporul român este cuprins în stat. Deci, o strategie națională nu poate fi doar o strategie *cetățenească*, este *națională*, după cum îi și spune numele, este mai mult decât cetățenească, privește *poporul român în ansamblul său*.

Credibilitate strategică – un proiect de țară insuficient

Dacă strategia este „națională”, atunci trebuie să se raporteze la ideea de stat. Ideea de stat are două componente: comunitatea și proiectul. Componenta națională se referă la mobilizarea energiilor naționale (vectorizarea suportului etnic) spre un proiect de țară. Strategia enumeră două proiecte de țară: integrarea în NATO și UE, dar enunță vag pe următorul: „credibilitatea strategică”¹⁹.

Credibilitatea este, în sine, un proiect subsidiar, în raport cu ideea de strategie și de securitate. Aceasta pentru că trebuie subordonat unei perspective în raport cu care cineva va decide ce înseamnă să fii credibil. În politica externă, aceasta presupune o *perspectivă proprie, mai exact inițiativa*, care nu este incompatibilă cu cuprinderea țării într-un ansamblu de relații de securitate. România trebuie să depășească etapa în care așteaptă să primească note și să propună *teme*. România, pentru a putea fi credibilă, trebuie să se *afirme*. Deci, strategia trebuia să facă trimitere la *ce și cum* să afirme ca proiect de țară în următoarea perioadă. În acest sens, Strategia trebuie să afirme acest *proiect de țară*. La scara unei strategii, proiectul de țară nu poate fi decât geopolitic. Care este proiectul geopolitic al României, așa încât acesta să fie inclus în Strategia națională de apărare? Proiectul nu poate fi decât național, de afirmare a comunității naționale. Comunitatea națională este alcătuită din români care sunt cetățeni și din români care nu sunt cetățeni.

De altfel, chiar autorii *Strategiei știu* că fără un proiect de țară coerent România nu va ieși din anonimatul periculos al geopoliticii:

„Obiectivele interne și externe nu vor putea fi atinse la amplitudinea dorită în absența unui proiect de țară pe termen lung, asumat de întreaga clasă politică, proiect apt să atragă consensul național, în acord cu interesele naționale de securitate”²⁰.

Convergența cu alte paradigme de securitate

Strategia afirmă necesitatea

„convergenței cu principiile europene de securitate, dezvoltate în Strategia de Securitate Europeană și Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene”²¹.

¹⁸ *Ibidem*, p. 3.

¹⁹ *Ibidem*, p. 3.

²⁰ *Ibidem*, p. 10.

²¹ *Ibidem*, p. 5.

Foarte bine, însă *Strategia* pare să ignore imperativele (paradigmele) de securitate care au proliferat în Europa, anume acțiunile cu impact geopolitic ale Germaniei, Marii Britanii, Franței, conexiunea acestora cu alte idei de securitate, precum cele ale Federației Ruse, Ungariei, Turciei, Greciei. Pentru că, iată, dacă tot vorbim despre „schimbarea paradigmei de securitate”, trebuie să observăm că sub cupola „casei comune” – cum a numit Gorbaciov proiectul unificării europene, au reapărut inițiative foarte pregnante ale unor state. Și cel mai evident este binomul ruso-german, devenit reper pentru state precum Ungaria, Austria, Grecia etc.

Ce e de făcut?

Comunitățile istorice și Diaspora trebuie reintroduse în *Strategie ca elemente constitutive ale poporului român*, cum și sunt. Comunitățile istorice sunt parte a poporului român prin limbă, obiceiuri, istorie – aspect demonstrat de Academia Română în repetate rânduri și prezent în acțiunile externe ale statului român dintotdeauna, excepție fiind cenzura comunistă. Un număr dintre locuitorii acestor comunități – cazul celor din Bucovina de Nord, Basarabia, Cadrilater au și calitatea de cetățeni ai României de azi. Diaspora, la rândul ei, compusă în mare majoritate din cetățeni români, componentă majoră a Produsului Național Brut, ar trebui să facă parte din prezenta *Strategie* fără niciun fel de îndoială.

La „obiectivele naționale de securitate”

În *Strategie* se afirmă:

„Ca țară europeană, membră a Uniunii Europene și a NATO, România este un stat de drept, democratic și social, împărtășind aceleași valori ca și celelalte state membre: demnitatea umană, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul, egalitatea în fața legii”²².

În consecință, România consideră obiective de securitate toate aceste valori europene. Comunitățile istorice și din diaspora se confruntă zilnic cu diferite forme de discriminare²³ pe substrat etnic, nerespectarea drepturilor cetățenești, în special

²² *Ibidem*, p. 1.

²³ Vezi, de pildă, *Capital*, „DEUTSCHE WELLE: Est-europenii lucrează în Germania pe nimic”, 18 februarie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.capital.ro/deutsche-welle-est-europenii-lucreaza-in-germania-pe-nimic.html; *Ziua*, „Spiegel Online, Frankfurter Allgemeine Zeitung și Die Welt relatează despre situația a 60 de muncitori români care culeg căpșuni, timp de 13 ore pe zi, pentru 1,33 de euro pe oră Sclavi români pentru un polițist german”, 18 iunie 2007; *Romanian Global News*, „Cazul miilor de românce violate în Sicilia a ajuns în Corriere: 6 avorturi pe săptămână. «Românii nu constituie o comunitate capabilă să se apere»”, 27 octombrie 2014, articol disponibil la adresa de internet: www.rgnpress.ro/rgn_14/categorii/economic--social/15236-cazul-miilor-de-romance-violate-in-sicilia-a-ajuns-in-corriere-6-avorturi-pe-sptman-qromanii-nu-constituie-o-comunitate-capabil-s-se-apereq-.html

a celui la educație, reprezentare politică etc. Acest lucru trebuie atașat unui text deja prezent în Strategie, la Obiective/Valori:

„coeziunea civică și afirmarea identității naționale, ca aspirații comune ale comunității de cetățeni reuniți în stat”.

La interesele naționale de securitate

Aici, se scrie:

„garantarea dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale lingvistice și religioase persoanelor aparținând minorităților naționale”.

Desigur, România este un model de respectare a drepturilor minorităților naționale, dar trebuie găsită formularea juridică adecvată pentru protejarea comunităților românești de peste hotare²⁴. Pentru că chestiunea identitară ține și de patrimoniul cultural. Securitatea națională presupune și *abilitatea de a conserva*, în cazul nostru, identitatea nu doar a minorităților *din* România, dar și a *românilor* minoritari din țările din jurul nostru.

La „amenințări”

Circa 10 milioane de români (români, vlahi, moldoveni, aromâni etc.) din comunități istorice și diaspora nu au niciun fel de drepturi sau au drepturi minime în statele din jurul frontierelor, identitatea lor fiind amenințată. Diaspora, alcătuită din cetățeni români în special în cadrul fenomenului migrației forței de muncă, se confruntă cu fenomene flagrante de discriminare, inclusiv de respectare demnității umane. Amenințarea, așa cum este definită în Strategie, se referă la

„capacități, strategii, intenții ori planuri ce pot afecta valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate”²⁵.

Aceasta este complexă și va face trimitere la periclitarea ființei etnice a comunităților românești pe paliere reglementate în Uniunea Europeană, de state membre ale UE sau în curs de aderare: politic, cultural, educațional, ale forței de muncă.

La capitolul „riscuri”

Riscurile sunt definite în *Strategie* după cum urmează:

„Riscurile reprezintă probabilitatea de manifestare a unui eveniment incert, cu impact direct sau indirect asupra securității naționale”²⁶.

---

²⁴ România, Administrația Prezidențială, *op. cit.*, p. 8.

²⁵ *Ibidem*, p. 14.

²⁶ *Ibidem*, p. 14.

În condițiile în care identitatea națională și dreptul la demnitate sunt parte a securității naționale, este limpede că problematica comunităților și diasporei va trebui introdusă în Strategie. Ca și la amenințări, problematica acestora va fi structurată pe două direcții: a identității (în comunitățile istorice) și a drepturilor la demnitate și tratament nediscriminatoriu (pentru diaspora).

La capitolul vulnerabilități

Vulnerabilitățile reprezintă în concepția Strategiei:

„consecințe ale unor disfuncții ori deficiențe sistemice, care pot fi exploatate sau pot contribui la materializarea unei amenințări sau a unui risc”²⁷.

Cu alte cuvinte, vulnerabilitățile sunt date de funcționarea defectuoasă a instituțiilor statului. Incompetența, interesele personale sau străine au luat forme instituționalizate în unele situații, prejudiciind grav interesele strategice ale României și, deci, ale etnicilor români din comunitățile istorice și diaspora.

De altfel, în *Strategie* se menționează limpede:

„Capabilitatea administrației centrale și locale de a implementa politicile publice naționale și europene constituie o altă vulnerabilitate”²⁸.

În ceea ce privește seria de comunități românești din afara granițelor, sunt cunoscute investițiile de sume consistente în proiecte care s-au dovedit dezastruoase în comunități, în sensul că acestea se află în pragul critic al pierderii identității, asociații importante au fost lăsate fără sprijin în momente importante etc. Mai mult, instituții care au în gestiune din partea statului român problematica sunt criticate frecvent de românii din afara frontierelor²⁹.

În consecință, *la lista de vulnerabilități trebuie adăugată și capabilitatea scăzută a instituțiilor statului român de a proteja identitatea și demnitatea națională, în spațiile unde avem comunități istorice și diaspora.*

²⁷ *Ibidem*, p. 14.

²⁸ *Ibidem*, p. 16.

²⁹ „Deputatul PNL de Diaspora Ovidiu Raetchi a subliniat astăzi, în contextul discuțiilor pentru buget, faptul că plecarea lui Stanoevici din Guvern este tardivă și are loc în contextul unui nou eșec care vizează românii de peste hotare. Bugetul pentru 2015 prevede și că sprijinirea activității românilor de pretutindeni și a organizațiilor acestora va înregistra o reducere dramatică, de peste 56%”, scrie www.gazetaromaneasca.com, preluat de *Romanian Global News*. „O nouă ofensă adusă românilor care lucrează peste graniță și care au trimis, doar anul trecut, în România peste 3,7 miliarde de euro, potrivit datelor furnizate de Banca Națională, adică 2% din PIB-ul României. Plecarea lui Stanoevici din Guvern reprezintă un gest tardiv, care trebuia să aibă loc în urmă cu luni de zile, după dezastrul organizării votului din Diaspora și după haosul Congresului Românilor de Pretutindeni”, a spus deputatul PNL, potrivit unui comunicat de presă, citat de evz.ro. ... Prin introducerea de proceduri imposibile și prin întârzierea semnării contractelor au determinat renunțarea la implementarea proiectelor o mare parte a asociațiilor românești. Astfel că DPRRP a cheltuit practic doar 4 din cele zece milioane care le-a avut alocate”, *Romanian Global News*, 16 de. 2014, articol disponibil la adresa de internet: www.rgnpress.ro/rgn_14/categorii/politic/15866-batjocorirea-romanilor-de-pretutindeni-continuu-bugetul-pentru-2015-reducere-dramatic-de-peste-56.html

La capitolul direcții de acțiune

Mai exact, la subcapitolul „consolidarea credibilității strategice”, pe lângă acțiunile legate de consolidare a capabilităților de apărare, de asigurare solidară a justiției și securității europene, trebuie adăugată baza legitimității statului: demnitatea și identitatea națională prin promovarea culturii române și a drepturilor omului la nivelul comunităților istorice și în diaspora.

Înțelegem, iată, că includerea în orice discuție despre strategia de securitate a României a comunităților și diasporei, a integrării Republicii Moldova nu sunt chestiuni opționale, ci *componente ale exercitării însăși a funcțiilor statului, componente esențiale ale credibilității României.*

Referințe

- Adevărul*, „VIDEO „Dați un Ban pentru Caraiman”, 12 noiembrie 2011, articol disponibil la adresa de internet: https://adevarul.ro/news/eveniment/video-dati-ban-caraiman-afla-vor-arhitectii-salveze-crucea-eroilor-neamului-1_50ad35de7c42d5a66390cf23/index.html.
- Bădescu, Ilie, *Romanitatea orientală*, mss., 2006.
- Bălcescu, Nicolae, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Chișinău, Editura Litera, 1998 [1849].
- Berinde, Andrei, „Crucea de pe Caraiman, un monument misterios, desemnată cea mai înaltă cruce din lume amplasată pe un vârf montan”, în *Revista Historia*, f.a., [2018], disponibil la adresa de internet: www.historia.ro/sectiune/general/articol/crucea-de-pe-caraiman-un-monument-misterios-desemnata- cea-mai-inalta-cruce-din-lume-amplasata-pe-un-varf-montan.
- Buzan, Barry, *Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după războiul rece*, ediția a doua, Chișinău, Editura Cartier, 2000 [1991].
- Cubreacov, Vlad „Se ridică la 52% procentul basarabenilor care doresc unirea cu România condiționat, pragmatic: dacă pensiile și salariile sunt ca în România, suntem de acord să ne unim cu România!”, în *Romanian Global News*, 24 august 2018, articol disponibil la adresa de internet: http://rgnpress.ro/rgn_18/categorii/analize-interviuri/28498-2018-08-24-09-51-35.html
- Lovinescu, Vasile, *Dacia hiperboreeană*, București, Editura Rosmarin, 1996.
- Mihai Eminescu, *Opere, vol. IX*, București, Editura Academiei Române, 1980.
- Pepine, Horațiu, „România. Pentru o mai bună înțelegere a politicii externe”, în *Deutsche Welle*, 16 aprilie 2015, articol disponibil la adresa de internet: www.dw.de/pentru-o-mai-bun%C4%83-%C3%AEn%C8%9Blegere-a-politicii-externe/a-18387251
- Administrația Prezidențială, „Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume”, București, 2015, disponibil la adresa de internet: www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf
- Smith, Anthony D., *National Identity*, Reno, University of Nevada Press, 1991.
- Tănasa, Dan, „Cine și-a bătut joc de armata română? La Sfântu Gheorghe defilare printre ... colaci secuiești”, *Dan Tănăsă Blog*, 11 septembrie 2018, articol disponibil la adresa de internet: www.dantana.ro/cine-si-a-batut-joc-de-armata-romana-la-sfantu-gheorghe-defilare-printre-colaci-secuiesti/